

Романов Микола

*доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент,
завідувач кафедри національної безпеки та політології
Національного університету “Острозька академія”*

НОВІТНЯ КОНЦЕПЦІЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ЧИ ВРАХОВАНО ВСІ СУЧАСНІ РЕАЛІЇ?

Нещодавно сталася подія, яка ніби-то не має дуже актуального впливу на підготовку кадрів для безпеково-оборонного сектору держави. Постановою Кабінету Міністрів України від 15 грудня 1997 р. № 1410 затверджено Концепцію трансформації системи військової освіти. Цю Концепцію буде впроваджувати Міністерство оборони з 1 вересня 2023 р., а термін реалізації — до 2032 р.

Що цікавого визначено у цій Концепції:

Вказано, що вона ґрунтується на засадах інтеграції системи військової освіти до національної системи освіти і є її невід’ємною складовою. Тобто, зазначено, що здобуття військової освіти повноправно має здійснюватись і у цивільних закладах вищої освіти.

Окремим рядком передбачено, що підготовка осіб на посади офіцерського складу здійснюється у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти та передбачає:

здобуття ступеня вищої освіти магістра в галузі знань “Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону” за визначеними спеціальностями після здобуття оперативного рівня військової освіти;

здобуття ступеня вищої освіти магістра в галузі знань “Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону” за спеціальністю “Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)” для сил оборони після здобуття стратегічного рівня військової освіти.

Ступінь вищої освіти магістра в галузі знань “Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону” за спеціальністю “Національна безпека (за окремими сферами забезпечення та видами діяльності)” здобувається на основі ступеня вищої освіти магістра за іншими спеціальностями, у тому числі інших галузей знань, слухачами, які в межах професійної військової

освіти опанували освітні програми курсу офіцерів об'єднаних штабів оперативного рівня (L-3) та курсу вищого керівного складу стратегічного рівня (L-4). Освітня програма курсу вищого керівного складу стратегічного рівня (L-4) є складовою освітньої програми магістра за такою спеціальністю.

Дуже добре, що у зазначеному документі не залишено осторонь військові кафедри цивільних закладів вищої освіти. Військову підготовку за програмою підготовки офіцерів запасу на добровільних засадах проходять громадяни України, які здобули або здобувають освітній ступінь вищої освіти не нижче бакалавра, придатні до військової служби за станом здоров'я та морально-діловими якостями.

Військова підготовка громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу проводиться у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти.

Перелік закладів вищої освіти, на базі яких здійснюється військова підготовка громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу, визначається Кабінетом Міністрів України за поданням Міноборони, погодженим з відповідними центральними органами виконавчої влади.

Порядок проведення військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу визначається Кабінетом Міністрів України за поданням Міноборони, погодженим з МОН. Тобто, треба очікувати нового документу на рівні Постанови кабінету Міністрів, що регламентуватиме здобуття цього виду освіти. Визначено, що такі випускники за результатами опанування повного курсу військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу здобувають *тактичний рівень військової освіти* (тобто за новою класифікацією — командний курс тактичного рівня (L-1C). Вважаю, що ми, хто зацікавлений у існуванні військових кафедр чи навчанні студентів на них маємо подбати про нові зміни до нових підходів до освіти на цих кафедрах: наприклад, щодо спільного підняття питання про фінансування навчання тих, хто має намір навчитися професійно захищати державу. Парадокс, але це реальність — більшість тих, хто здобуває знання на військових кафедрах цивільних закладів вищої освіти, навчаються за власний кошт. Тобто МО хоче мати таких фахівців, інакше б ні цифри, ні квоти фахівців не зазначались, а коштів не виділяє. До речі, це не такі вже й великі кошти, набагато менші, аніж для курсанта.

У Концепції чітко не визначено поняття, навіть “військова освіта” та “професійна військова освіта”.

Військова освіта може здобуватися одночасно з профільною середньою, професійною (професійно-технічною), фаховою передвищою чи вищою освітою, тобто належить до формального виду освіти, який передбачає досягнення здобувачами визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою.

Система військової освіти також забезпечує надання освітніх послуг з підготовки офіцерського складу в системі багаторівневої професійної військової освіти (без здобуття вищої освіти), а також сержантів та старшин в системі професійної військової підготовки, підготовки офіцерів запасу, перепідготовки і підвищення кваліфікації, мовної підготовки військового та цивільного персоналу, підготовки науковців, підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників тощо.

Професійна військова освіта належить до неформального виду освіти, оскільки не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій.

Тож професійна військова освіта є однією зі складових загальної структури військової освіти, до якої також належать, до прикладу, військова підготовка офіцерів запасу.

Саме на курсах професійної військової освіти різні категорії військовослужбовців офіцерського складу здобувають рівні військової освіти (тактичний, оперативний, стратегічний), вивчають натовські процедури планування та прийняття військових рішень під керівництвом досвідчених викладачів-інструкторів, вдосконалюють власне володіння іноземними мовами, а також мають змогу продовжити навчання за магістерською програмою.

Вважаю, що недоліком цієї Концепції є питання, що стосується фінансування. Вказано, що заходи з реалізації Концепції здійснюється за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством. Так от, уся проблема у тому що, на жаль, не визначено, які саме видатки мають забезпечити місцеві бюджети. Тільки один рядок у Концепції не зобов’язує місцеві влади виділяти кошти. У той самий час зараз війна, діє особлива процедура виділення коштів, вона спрощена. Але як я вже вказував, ця Концепція має силу

до 2032 р. Обсяг видатків, необхідних для реалізації Концепції, визначається щороку з урахуванням можливостей державного і місцевих бюджетів під час формування їхніх показників.

Отже, користуючись нагодою нашої зустрічі, ми маємо вияснити питання щодо підготовки в МО документу стосовно військових кафедр, а можливо, і взяти участь в обговоренні проєкту цього документу.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254/96-вр. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 5 березня 1998 р. № 183/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 35. Ст. 237.
3. Про затвердження Концепції трансформації системи військової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 1997 р. № 1410 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1490). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1490-2022-%D0%BF#Text>.